

REVISTA CATALANA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya.

-- La correspondencia al Director. --

Los originals no 's tornan.

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Carrer de Las Valls, 23.-Teléfono, 169.
SABADELL.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ
Sabadell. 2 rals al mes.
Fora. 3 » trimestre
Un número sol. 1 »
Anuncis á preus convencionals.

MISSATGE

d' adhesió que dirigeix lo «Centre Català» de Sabadell al valent regionalista é ilustrat catedràtic de la Universitat de Santiago de Galicia, D. Alfred Brañas.

Honorable scnyor: Deu que te en sa má lo pervindre y que com á font inagotable de justícia ha de fer prevaldre los drets, jamay prescrits, de las diferentas rassas que componen los pobles de la terra, ha volgut que fosseu vos lo designat pera fer sentir la veu de la rahó y de la justícia en lo temple del saber y de la inteligencia, en eixa venerable Universitat compostelana.

Hora era ja de que las aspiracions dels pobles que lluytan per las reivindicacions polítiques y administratives, ressonin en los centres oficials d'ensenyansa, que tant poden contribuir á la realisació dels nostres ensomnis, si la llevar qu'ab tant dalé y entussiasme haveu sembrat, floreix y grana ensemps, en totas las demés universitats espanyolas.

No s' amaga á nostres ulls que l' acte per vos realisat ab la entereza dels apóstols y la fe dels mártirs, representa quelcom més que l' entussiasme d' un cor tot amor pera la petita patria; hi veyém en éll com ja es hora de que tots la prenguin, la resolució ferma é irrevocable de sacrificarse en aras dels ideals de patria que 'ns agermanan y demostrar la enteresa y energia d' aquells ilustres progenitors de

nostra rassa, que no reparavan en sacrificis de cap mena al tractarse dels drets y llibertats de Catalunya.

Inspirat, donchs, lo «Centre Catalá» de Sabadell per aquesta creencia é identificat en un tot ab vostres patriòtics sentiments, té l'honor d'endressarvos lo present Missatge, com á mostra de respecte y adhesió als ideals que al ensemps que nosaltres propaguém á Catalunya, ho feu vos tant brillantment en aqueixa noble y encisadora Galicia.

Sabadell 23 d' Octubre de 1892.—Lo President, *Angel Manau.*
—Lo Secretari accidental, *Joseph Rovira.*

(Segueixen las firmas).

LA LITERATURA CATALANA EN LO SIGLE XIX

ANTECEDENTS HISTÓRICS

(Continuació).

Com á poeta, casi no tingué imitadors l' hermitá de Randa y Miramar, puig la major part dels que trovaren en *bell catalanesch* durant los sigles XIV y XV tingueren d' obehir á la influencia de la escola tolosina, constituïda pública y ostentósament en la ciutat que li doná 'l nom desde la celebració dels primers Jochs Florals (1324), pera la qual se dirigí una convocatòria á tots los payssos en que 's parlava alguna varietat de la llengua d' Oc. Després fou encarregat Guillelm Molinier de redactar *Las leys d' Amors*, á las que seguían aviat altres textos análechs de poética per Joan de Castellnou, Berenguer de Noya, Jaume March y Lluís d' Aversó. Aquets dos últims fundan un consistori de *gay saber* (1393), previament autorisats per un diploma d' En Joan I, de qui 's diu, ab la única y dubtosa autoritat de don Enrich Villena (1), qu' enviá una embaixada solemne al rey de Fransa en busca de dos mantenedors de la academia tolosina que n' inaugurassin una altra en la ciutat comtal. Los Jochs Florals que seguiren celebrantshi ab extraordinaria pompa, y 'ls promoguts á sa imitació á Valencia, venen á fomentar lo moviment poétich de las provincias catalanas desde últims del sigle XIV fins á sa desaparició en lo XVI (2).

(1) Sabém que l' ilustre prócer castellá s' equivocá al suposar que Ramon Vidal de Besalú, (trovador mort en la primera meytat del sigle XIII) fou un dels fundadors de la Academia de Tolosa, y no es impossible que careixi també de fonament la afirmació relativa á la embaixada de Joan I, puig no 's parla d' ella en lo diploma del Rey, ni en altres posteriors y sobre anàlech assumpto de don Martí l' Humá y don Ferran de Antequera. Aixís ho sospitá ja don Joaquim Rubió y Ors, explicant sos dubtes en un article publicat en la revista *El Arte* (Maig de 1859).

(2) Las fonts més directas y copiosas pera estudiar als poetes de la Espanya oriental en aquest periodo, son los tres cansoners de Paris, Zaragoza y Carpentras. Del de Paris comunicá numero-

Comensant per las composicions rimadas d' En Pere IV lo del *Punyalet* (1336-1387), y las de sos contemporanis Llorens Mallol, l' esmentat Jaume March y 'l vescomte de Rocaberti, no deixa de ser curiós veure prop de la *questió* sostinguda entre 'ls dos últims sobre l' hivern y l' estiu, y resolta pel monarca contra l' hivern, veure prop d' una imitació ostensible de las costums trovadorescas, segons observá justament Milá, duas poesías de Mallol, inspirada una per la devoció á María Santíssima y l' altra en la lectura del Petrarca. Y si volém altras probas de que á Catalunya 's conegué aviat y bé 'l primer renaixement italiá, tenim la *Comedia de la gloria d' Amor*, de Rocaberti, calcada sobre 'l Dante, qual gran poema traduhí Andreu Febrer en 1428 (1). Sumant ab tals influencias la exercida per la literatura clássica llatina, la francesa del Nort (2) y la castellana, 's tindrà una idea dels molts elements utilitats per aqueixa munió de lírichs en que hi figura un Aussías March, un Jordi de Sant Jordi, un Jaume Roig y un Joan Roig de Corella.

Aussías March († en 1459) sobressurt entre tots ab imponderable ventatja, y simbolisa un género d' art tan propi, tan entranyablement subjectiu y al mateix temps tan profund y filosófic, que ab prou feynas es 'l pot comparar ab lo de cap altre autor. S' ha parlat molt del Petrarca, suposant en ell grans analogías ab l' amant de Teresa Bou; pero apart la coincidencia d' haver nascut la passió dels dos en la solemne y trista diada en que 's commemora la mort del Salvador del mon, apart los versos més ó menos semblants que la erudició moderna ha tret de sas obras respectivas, ¿qué tenen que veure la hermosura plástica, las imatges rialleras, la placidés, las galas de la forma y l' esperit clássich del cantor de Laura, ab lo menyspreu total del mon exterior, lo subjectivisme clos, la aridés escolástica y la ausencia d' ornamentació, característichs del poeta valenciá? Aixís y tot, sab aquest compensar de sobras tals deficiencias per l' assombrós análsis de son propi esperit y las no superadas delicadesas psicoló-

sas mostres Mr. Tastú al bisbe Torres Amat, qui las insertá en son Diccionari; lo de Zaragoza ha sigut analisat per Balaguer (*Historia de Catalunya*, llibre XIII, cap. XXXV); pel de Carpentras han arribat á nostra noticia, entre altras curiositats, las coplas atribuhidas á Fr. Anselm de Tnrmèda sobre la guerra civil de Mallorca en lo sigle XV.—Hi ha que consultar aixís mateix la *Res-senya històrica y crítica dels antichs poetes catalans*, per Milá y Fontanals, premiada en los Jochs Florals de Barcelona (1865), y reimpressa en lo tomo III de sas *Obras completas*, y l' *Estudio histórico critico sobre los poetas valencianos de los siglos XIII, XIV y XV*, per don Rafel Ferrer y Bigné (Valencia, 1873), obra també llorejada y que conté molt curiosos datos, pero que no sempre deu seguirse.

(1) Ha fet imprimir aquesta versió don Gayetà Vidal y Valenciano (Barcelona, 1878) conforme al códich que 's conserva en la Biblioteca del Escorial.

(2) En lo cansoner de París se llegeix, verbi gracia, una composició de Alain Chartier, *Belle dame Sans Merci*, traduhida per Francisco Oliver.

gicas, y l'art ingénuo y extraordinariament difícil de convertir en materia poética'l saber de las aulas combinat ab la historia y las vicisituds d'un amor que, tot y essent personalíssim, es també com un paradigma ó compendi universal de la voluntat humana y de sos carinyos y propietats.

Además, com observa un pensador catalá contemporani (1) lo nirvi filosófic dels *Cants* d'Aussías, parteix, no precisament de la ciencia platónica, sinó de la aristotélica, ampliada y enaltida per Sant Tomás; y segueix las evolucions successivas del amor desde la categoría originaria de sentiment, fins á sa transformació per la gracia divina en la esfera de lo sobrenatural. L'espiritualisme y la tendencia didáctica d'Aussías March recordan al Dante més que al Petrarca; y aixís s'explica l'apreci en que tradicionalment s'ha tingut al cantor de Teresa y al de Beatriu per l'ocult sentit moral y sentenciós que avalora sos versos, y que si meresqué al poeta florentí apologías y comentaris sens fi, feu també que graves y doctes varons consideressin las rimas del autor valenciá com un manual de la més important de las ciencias, la del coneixement de sí mateix, y que 'l bisbe d'Osma, Honorat Joan, posés en mans de son deixeble, 'l príncep Carles, fill de Felip II, las obras d'Aussías March com á text d'educació moral é intelectual (2).

Entre 'ls precursors y contemporanis del poeta més gran que produhiren Catalunya y Valencia en lo sigle XV, hi figura aquell de qui digué 'l marqués de Santillana en son *Prohemio* al condestable de Portugal: «En estos nuestros tiempos floresció Mossen Jorde de Sanct Jorde, cavallero prudente, el qual, ciertamente compuso assaz fermosas cosas, las quales él mesmo asonaba; ca fué músico excelente, é fiço, entre otras, una cançón de oppósitos que comienza:

«Tots jorns aprench y desaprench ensems.»

Y en efecte, la cansó á que 's refereix lo marqués y la d'*estramps* ó versos solts:

Pus lo front per vostra bella semblança...
que sembla d'Aussías March per l'estil, son las mes celebradas de Jordi de Sant Jordi.

En lo *Llibre de les dones ó de conçells*, pel metje Jaume Roig († en 1478), y que consta de més de 12.000 versos, s'hi veuen las en-

(1) Lo prébere don Joseph Torras y Bages en sa profunda obra *La tradició catalana*, llibre II, cap. V.

(2) Los últimos biógrafos del preclar poeta, Ferrer y Bigné y Rubió y Ors (*Aussías March y sa época*, monografía premiada en los Jochs Florals de Valencia de 1879, Barcelona, 1882), han descubert algunas interioritats de sa vida privada, que tiran sobre ella l'estigma de la infidelitat conyugal, y obligan á posar en dupte sas relacions amistosas ab lo Príncipe Carles de Viana, al menos ab la forma ab que se las pintá en los dramas y llegendas del romanticisme.

tremaliaduras d'un enginy fácil y picant, empleat en retratar las debilitats y malicias de la dona ab llicenciosa desenvoltura, que en va 's posa la careta de la pietat relligiosa, quan no procedía sino de las mateixas térboles fonts que 'l *Corvaccio*.

Roig de Corella uní en fells y raro consorci la ciencia teològica, lo coneixement de la antiguetat grega y llatina y la inspiració coral y expontánea, lliure de las afectacions y pedanterías de que estavan possehits casi tots los autors d'aquella época. Aixís pogué escriure la hermosa *Oració á la Sacratíssima Verge María, tenint son Fill Deu Jesús en la falda, devallat de la Creu*, joya del misticisme y del art més acendrats.

No 'm permet lo reduhit del espay parlar dels mallorquins Arnald de Cors y Jaume d'Aulesa; dels valencians Antoni y Bernardi de Vallmanya y Bernat de Fenollar, autor del cartell pera 'l famós certámen que 's verificá en la ciutat del Cid l' any 1474; dels catalans Lleonart dez Sors, Pere Torroella, Francisco Ferrer y molts més. Als emesos y á varis dels que acabo de citar los hi ve massa ample 'l títol de poetas porque no passavan en realitat de ser destres rimayres; pero la falsa idea del art poétich llavors generalizada, lo reduhirlo á *fingimiento de cosas útiles cubiertas ó veladas con muy hermosa cobertura*, y confinarlo en un circul de puerils sutilesas y discussions sense profit, eran causas suficientes pera que fins los enginys mes peregrins se fessin malbé per falta de direcció, y pera que al fi desapareguessin ab rapidés las tramoyas y artificis de la retórica tolosina y 'l mal imitat simbolisme dantesch

FR. FRANCISCO BLANCO GARCIA,
Agustiniá.

(De *La Ciudad de Dios*.)

(Seguirá.)

SECCIÓ POLITICA

Ab tot y 'ls molts dias que son al poder los fussionistas, aquesta es l' hora que encara no han pogut cuydarse dels interessos generals del pays.

Atrafegats en repartir empleos y cárrechs ben retribuïts als de la colla y *suavizar asperezas* entre'ls molts que han quedat descontents del reparto de prebendas, no han pogut ocupar-se d'altra cosa.

Y ben mirat no te res d'estrany.

Al fi y al cap los polítichs d' ofici són gent com qualsevol d'altra y si be no treballan ni guanyan lo pa ab la suhor del seu front, tenen idénticas necessitats que 'ls que se 'n van al llit cansats de la diaria feyna, y per lo tant es just que primer se procuri assegurarlos la pitansa.

Acabi, donchs, lo Govern de repartir las gangas que li sobran, com feyan los frares ab la escudella en las portas dels convents en temps passats, y quan estigui llest qu' avisi.

¡Espanya ray que pot esperar tant com se vullgui!

No li vindrà pas à dos mesos més ó menos després d'esperar inútilment tants y tants anys la salvació que li prometien uns y altres dels que mangonejan en la cosa pública.

Que s'atipin be 'ls correligionaris y sobre tot que 'l Govern no 'ls hi escaeseji 'l ranxo, perquè tant arrastrarse y vincilar la espinada, tant llençar la dignitat als peus dels ilustres jefes, be val la pena de que si 'ls hi pagui ab escreix al repartirse 'l botí, que per això 's van vendre.

Entre alguns periòdichs conservadors, s'ha entaulat una polémica sobre las dissidencias que han fet caure, y qui sap si ensorrar per sempre al partit que capitaneja l'insigne Cánovas.

Las Provincias, periòdich de Valencia y conservador dels bons, sosté que es una trista realitat lo fracàs del partit conservador afegint encara lo que segueix: «S'ha de tenir lo valor d'abordar de frente los assumptos difícils y ja que 'l partit conservador ha suferit una cayguda tremenda y atravessa una crisi difficilissima, los que tenim la delicada missió de ser orgas y guías a la vegada de la opinió pública, dev'm penetrar en lo fondo d'aquestas qüestions encara que això 'ns proporcioni alguns disgustos.

Efectivament, los que vullguin ser honrats en la política aixís haurian de ferho, pero la majoria no pensin de la mateixa manera.

Sino qu'ho digui lo *Diario de Barcelona* qu'encara no ha dit aquesta boca es meva densa del pataplum del seu idol madrileny. Aixís creu potser que contribueix al millorament de relacions entre 'ls dos bandos de la colla canovista y 'l *Diario* á cambi del engrandiment del partit no repara en sacrificis.

Al estil dels antichs progressistas lo seu lema es allò de «primer es lo partit que tot».

Encara que tothom compongui la falta de formalitat y consecuencia del que 's vanagloria d'èsser lo diari portant-veu de lo més granat de Catalunya.

Y es que al pobre *Diario*, la política menuda canovista 'l cega y olvida la delicada missió dels que volen ser orgas y guías de la opinió pública.

Afortunadament los mateixos correligionaris de *Las Provincias* venen á recordarli.

Veurém si á sos amichs valencians també 'ls hi contesta ab su olímpico desprecio com volgient dir «ahí me las den todas».

La qüestió del Panamá á Fransa s'embolica mes cada dia que passa y porta trassas de ser un dels assumptos que farán época en la historia ja prou agitada de la vehina república.

Com es de suposar los enemichs de la República han agafat per arma aquella gran immoralitat y ab ella intentan donar lo cop de gracia à las actuals institucions francesas.

Res dirém dels francesos qu'aixís obran perquè ells se saben los motius de la seva campanya ab tot y que 'ls monàrquichs haurian d'alsar menos la veu en certs assumptos, pero que certs monàrquichs espanyols y catalans per més desgracia s'aprofitin del escàndol pera cubrir de llot á una forma de govern contraria á la que ells patrocinen es ja 'l colmo de la tonteria y de la barra polítiques.

Y consti que com ja hem dit de sobras, per nosaltres tan bona es la Monarquia com la República y poch nos importa que sigui una ó altra la que prevaleixi, ja que las duas formas poden ser honradas y dignas d'aplauso, si honrats y patriotas son los homes que las dirigeixen, pero no podem per menos que indignarnos al sentir desbarrar de tal manera á gent que 's creu sensata y experimentada.

¿Creuen aquestos per ventura que ab Monarquia no poden passar aquestas cosas? ¿Pensan seriament que la honradés y la noblesa son característiques dels monàrquichs?

¿No 's recordan que ja fa molt temps un cèlebre general espanyol, calificá à Espanya de *pre-sidio suelto*?

Y aixó que sempre hem tingut monarquia, porque de la República interina del 73 no val la pena de parlar-ne.

Si fins avuy per no ser menos que 'ls francesos ja 's parla també de certes immoralitats referent al canal del Ebro com si aquí no poguessin estar-se sense copiar un altre cosa mes de Fransa siga bona ó dolenta.

Lo que hi ha es que en la nació vehina siga per los motius que 's vullguin, hi ha valor pera dirho tot en públich y castigar en lo possible als estafadors y als lladres; y aquí lo primer que 's fa es tapar ab un vel la immoralitat que intenta denunciarse.

Perque de gent immoral y lladre n' hi ha aquí com en totes bandes y més encara, sino que no existeixen grau empreses com en l' Extranjer pera ferho en quan superlatiu com en lo del Panamá.

A cada hù lo que siga seu.

UN NOU PERIÓDICH CATALÀ

Havem vist lo prospecte en que 's donà compte de sa aparició y no podém menos que celebrar-la, ja que ab ella podrà per fi desmentir-se alló tan sapigut de que l' element purament católich de Catalunya, renegava de la nostra estimadíssima com maltractada llengua.

Ja era hora; després de tant de temps en que 'ls fiels de nostra terra nos hem vist obligats á menjar si os plau per forsa no més que llengua castellana per tot dia, després d' haver sigut desterrada nostra parla dels altars y las tronas de las Iglesias catalanas, quan ja 'l poble comensava á desconeixer los preceptes divins per no compendrels en la forma que se 'ls hi explicava, quan veyia ab llágrimas als ulls y ab sentiment al cor, lo incomprendible despreci qu' en nom d' una Religió tot amor, tot caritat y tot justicia, 's feya á la noble llengua que 'ns llegaren nostres pares, ja era hora que uns ó altres dels bons elements ab que conta la Iglesia á Catalunya, 's recordessin del injustificat olvit en que s' ha tingut per espay de tants anys á la qu' es l' ánima del poble y comensessin á comprendre que no es pas predicant en estranya llengua com se compleixen millor los fins que persegueix lo catolicisme, ni es aquesta la manera de conquistar las voluntats d' un poble que ja n' está prou tip de que se li parli y se li imposi, sense com va ni com costa, contra dret y justicia, la llengua dels soldats, dels toreros y dels comissionats d' apremis.

Y no sols celebrém la seva aparició per los motius esmentats, sino que nós 'n felicitém doblement per quan al explicar lo perquè sortirà lo *Petit Missatger del Sagrat Cor de Jesús*, qu' aquest es lo títol del nou periódich, redactat en nostra estimada llengua, regoneix tan sincerament la necessitat de desterrar de tots los nostres actes l' idioma oficial y substtuirlo ab lo nostre, que nosaltres, que tant

hem lluytat pera conseguirho y tant nos ha costat al mateix temps ferho compendrer sobre tot als elements genuïnament religiosos del pays, no podém fer menos que enorgullirnos del avens que per tot van fent nostras patrióticas doctrinas, que d'una manera ó altra han d'acabar per imposarse fins entre aquells que semblavan més refractaris á las mateixas.

Y pera que vegin nostres llegidors lo criteri del nou periódich respecte á la llengua ab que deu dirigirse als catalans, copiém las següents ratllas qu'ho posán de manifest ben sincerament: *«Tant á Catalunya, com á Valencia, com á las Mallorcas, adhuch allá hont sembla quasi vulgar la lectura de llibrets y periódichs en llengua castellana, es més general de lo que 's pensa la escassa comprensió de la tal llengua, sense excloure d'eixa apreciació la mateixa ciutat de Barcelona, ni altrás poblacions de importancia que apardeurían ser descomptadas, com ho regoneixen tots quants dels esmentats payssos tenen quelcom d'experiencia práctica.»*

Llástima gran qu' aquest sincer y just criteri no haigi prevaletcut sempre entre 'l clero catalá que avuy encare per regla general no l'admet ni 'l patrocina á escepció del bisbat de Vich ahont lo doctor Morgades ab tant bon zel y regonegut patriotisme l'ha fet prevaleixer y 'ns trobém avuy ab que en la major part de las Iglesias de Catalunya no s'usa altra llengua al dirigirse al poble que aquella *«qual escassa comprensió es més general de lo que molts se pensan.»*

Tant de bó que ab l'aparició del nou periódich que 'ns ocupa vaigi arrelant més y més entre 'ls sacerdots catalans la idea de la conveniencia de parlar en la seva propia llengua y no duptin que farán més per la Religió de nostres pares no disfressant ab vestiduras forasteras desde la cátedra sagrada la paraula divina, que no pas ab tants de sermons empalagosos y mal pronunciats, plens los més d'ells de tonta fullaraca, que ni convensen perque no poden expressar lo que senten, ni con mouhen perque no 'ls entenen los qui 'ls escoltan.

Deu vullga que aixís sia y ab aquesta esperansa podém perdonarli al *Petit Missatger del Sagrat Cor de Jesús* lo següent párrafo ab que acaba lo prospecte y en lo qual nos mida casi á tots per un mateix raser: *«¡Tant de bó que servís en nostres camps y vilatges per escamparne lo mal baf que hi deixan tants de periódichs, vergonya de nostra terra é infamant taca de nostre Renaixement catalanista!»*

Perque no serém tanta vergonya ni infamant taca alguns periódichs qu' en l'amalgamament podem donarnos per aludits, quan gracies á nostra propaganda incansable, aném logrant fer obrir los ulls dels que perdían lo temps parlant d'un modo al poble que no 'ls ennia, ni ha de doldrels tant lo mal baf que hi poden haver deixat

certs periódichs catalans, molt pochs y no del Renaixement catalanista, ja que s'aprofitaren de la mateixa llengua que tant desprecia-
van los encarregats d'espargir arreu las sanas doctrinas de la Religió católica.

Tinguin donchs lo mateix tacte y la mateixa «experiencia práctica» que tingueren aquells á qui tant repta y no duptin que sino tardan massa á deixarse entendre, podran guanyar lo camí perdut en be de la Religió y de la Patria pera qual defensa desitjem al nou colega molts anys de vida.

TOT BRESSANT

Lo cel sospenia
sa dolsa armonia
sentint que la Verge gronxava 'l bressol,
y eix cántich escolta
rodar per sa volta
ab veu que li enveja lo gay ròssinyol.

—Per eixos ulls closos
que veig tan hermosos
veuré quan los obris la gloria per dins;
seranme ses nines
finestres divines
per hont prou voldrian guaytar Serafins.

Veuria, oh misteri,
com altre hemisferi
tot plé de les flames del gran amor teu,
y en mitx de les flames
á aquells que més ames
los cors que en la terra sospiran per Deu.

Veuria en sa eixida
la font de la vida,
d'hont raja pels homens la ditxa y l'amor;
veuria los llassos
parats á llurs passos
y eix cel de la terra parat á son cor.

Lo raig sentiria
de sa melodia

oh Cor, oh salteri del Deu d' Israel;
 ab dolses aflayres
 diríanme 'ls ayres
 si 'n tenen d' aroma los lliris del cel.

Si no s' esbadella
 ton ull de poncella
 somrigam ton llabi gemat y florit;
 ensenyam tes perles
 oh flor que t' esberlas,
 esfullam lo somni que nia en ton pit.

Mes jay! mentres plorà
 mon cor que s' anyora
 tu dorms johl perdona que ja no puch més.—
 li diu y ferida
 d' amor y esllanguida
 sos llabis y galtes arrosa ab un bes.

L' Infant ha desclosos
 sos ulls amorosos
 y 'l Fill y la Mare sospiran d' amor;
 y en dolsa riuada
 del cel devallada
 la ditxa traspua d' un cor á altre cor.

JACINTO VERDAGUER; Pbre.

Alguns *homes d' ordre* de per aquí están que no hi veuen d' alegría ab lo trágul que l' assumpto del Panamá ha mogut entre 'ls polítics francesos.

Deu fassí que 'ls duri y que sia únicament un partit polítich lo qui gemegui dels gravíssims fets á que ha donat lloch la venda de consciencias. Y dihém Deu fassí que duri la seva alegría, porque desgraciadament sembla que no son los republicans sols los que han tingut la desgracia d' acullir en sos rengles als prevaricadors. Aquest potipoti del Panamá ha aprofitat á tothom, es á dir, á tots los que no tenint consciencia s' han sapigut plantar al Parlament y al Senat frances amparats, uns, del entussiasme per las candidaturas republicanas y valentse altres del que tenían los partidaris del caygut imperi y 'ls de la dinastia d' Orleans. Gent sense consciencia y aixerits de mena, mentres los apassionats per aquesta ó aquella forma de govern gastavan los diners, perdían jornals y feyan sacrificis de tota mena, ab la complicitat dels administradors d' aquella colossal empresa, ana-

van arrodonint sa posició, treballaban á la sorda y fins tractavan de mals patriotas als homes de tots los partits que 's negavan á las previsions dels que acabat d' un Panamá haurían sabut trobar una altra mina.

Caygui qui caigui, lo govern francés vol dur al darrer extrém la cosa. Y en aixó fa un acte que tant de bó trobés imitadors aquí.

La passió política, la idolatría pels granats de cada colla, fa que molta gent de bé treballi inconscientment per la prevaricació y per críms mes repugnants encara.

Hi havia hagut un temps en que en alta veu 's deya que més valia votar per un partidari malvat que per un candidat d' honra immaculada si era d' altrás idees. Avuy aixó no 's diu, pero 's practica de la mateixa manera.

Hi ha dotzenas de polítics que derrotxan los diners á samaladas sense guanyarne cap ni conéixerse prtrimoni. Es casi veu comuna que al cap de dos anys d' exercici del càrrech gratuit de regidor, si no s' es tonto, ja 's té un recó per la vellesa. Fins lo comers envia ab més confiança género y més género á un quebrat per 500,000 duros que no pas á un honrat mercader ó á un desgraciat que havent suferit estafadas en los seus negocis entrega ab las llágrimas als ulls y la vergonya á la cara fins los cuberts de plata de taula y las joyas de la seva esposa; á aquest infelís, demá que 's torni á establir no se li fa crédit ni per 100 pessetas.

Aixó, per honra de la gent de bé, hauria d' acabar á Fransa com á Espanya y per tot lo mon.

Y sobre tot á Espanya, que si á bugadejar anessem, ja caldria que no planyessim lo lleixiu. Nació en que l' element polítich estiga més corromput, no hi es pas. Solsament que aquí l' escándol no pot serhi, porque hi ha tant que tirar-se en cara, que als uns y als altres lo mateix pudor los conté.

Una petita temporadeta en Sagasta y en Zorrilla deixaren anar las bridas als seus diputats y encara en un y altre partit se recordan ab terror de los *sábados negros*.

No desitjaríam nosaltres que tornessen aquells escándols, porque, donat y benehit, després de dirse quatre desvergonyiments, los que s' havían aprofitat de las gangas se quedaren després ab los cuartos. Lo que sí voldríam, fora un govern com lo que tenen á Fransa que, sabedor y tot de que alguns dels seus amichs pagarán ab fortas penas sa prevarició, tira al dret per aclarir la enormitat del delicte que han comés al abrich d' un progecte que tenia de cubrir de gloria á la nació vehina y ha llensat á la ruina á milenars de menestrals, de treballadors y fins de minyonas de servey, obrint també forta sangría en sas bossas dels potentats.

Fransa després d' aquesta apuració potser puga acabar d' obrir l' Istme que separa las duas Américas. Espanya ni avans ni després de la panamanada del Canal del Ebro no lograrà regar en aquella rica regió ni un camp més d' arrós, ni hi podrà cullir una panotxa més de blat de moro.

S' hi tirarà terra demunt y tan amichs com avans.

La tontería de la gent de be ho vol aixís. ¿Qué es dels negres? ¡Penjéulo!

Qué es dels blanchs, com nosaltres. Travallém tots pera que no n' ega esment ningú.

La idea de que de las fellonfas dels homes ne pateixen las institucions es una manta que serveix molt be pera escalfarshi 'ls lladres.

La prevaricació d' uns quants diputats y senadors no matará la República á Fransa, com no entela 'l bon nom de la monarquia á Espanya la corrupció que regna per tot arreu aquí.

Lo que caldria fora imitar la noble conducta de la Cambra francesa y del govern de Mr. Ribot. La gent de be no pot alternar ab los prevaricadors; la premsa honrada no te de rebre del mal nom d' alguns periodistas salta-marges. Depurant la veritat s' aïsla als malvats, díguinse monárquichs, díguinse republicans ó una altra cosa, y á la sombra de las ideas, respectables sempre, no hi podrán fer lo seu negoci.

Que 'l vaigin á fer al camí-ral, que allí se las tindrán d'eure ab las varas de freixa dels carreters y ab las armas dels civils y dels mossos de la esquadra.

(De *La Renaixensa*).

NOVAS.

En lloch preferent publiquem avuy lo missatge que 'l «Centre Catalá» d' aquesta ciutat ha dirigit al valent é ilustrat regionalista de Santiago de Galicia don Alfred Brañas.

Aquest document lo suscribeixen infinitat de firmes de las personas més caracterizadas de nostra industriosa ciutat, destacantshi las dels elements més importants de tots los que en industria, arts y lletras compta Sabadell.

Pláunos consignarho aixís, donchs es una proba més del carinyo ab que miran nostres compatricis los esclats del més pur y sincer regionalisme, que com nosaltres á Catalunya ab tanta enteresa defensa en nostra germana Galicia lo docte catedrátich senyor Brañas, qual proba elocuentíssima ho es lo brillant discurs llegit en l' obertura del present curs académich, lo qual ha mogut al patriótic «Centre Catalá» dirigirli l' esmentat missatge.

Rebi novament lo senyor Brañas nostra adhesió y entussiasta aplauso.

Havent de retirarse de la circulació 'l 31 del corrent mes, los efectes timbrats que dit dia caducan, la delegació del govern en l' arrendament de tabacós ha dictat las reglas convenients pera verificar las operacions de cambi.

Los efectes qu' han de canbiarse son los següents:

Paper timbrat, classes 1.ª á 13.ª, excepte 'l d' ofici pera Tribunals.

Pagarés de Bens nacionales.

Paper de pagos al Estat.

Lletres de cambi.

Pagarés de comers.

Llicencias d' ús d' armas, cassa y pesca.

Pólissas de Borsa pera operacions al comptat.

Idem de préstams sobre efectes públichs.

Timbres móvils y especials móvils.

Lo cambi 's farà precisament dintre del mes de Janer, en las expendidurías que 's designarán al efecte. Lo plasso concedit pera efectuar lo cambi será improrrogable.

Un periódich de Madrid s' ocupa del estat tristíssim en que 's troba l' Hospital militar d' aquella capital, y al ferho s' extén en tals consideracions que á un li fan duptar de si Espanya es un estat civilisat ó be una tribu nómada de gitanos. A ser cert lo que conta aquell diari, 'ls militars que cauhen malalts allí deuen anyorar las covas en que solen acabar sos dias los probrissons que captan y las velletas que 'l dir de la gent fa passar per bruixas.

Si no 's refian de la protecció del Cel, ha d' ésser ben desventurada la sort dels malalts: la mare patria 'ls entafora á un edifici en que no hi ha ni ayre per respirar, ni la quietut que tant anyora 'l pacient, ni la netedat que priva de pendre peu á molts malalties. Rentantli la cara 'l dia que hi ha d' haver visita oficial, ¿perqué s' ha d' amohinar ningú en netejar las salas en que tot l' any hi debatega la malaltia ab la mort?

Sort que la protecció del Cel may falta. La Puríssima Concepció patrona del cos d' Infanteria, no desampara 'l llit dels pobres febreros. Sols se recorda del que sofreix y llenca al oblit la tremenda injuria que rebé ara fa quinze dias en la plassa de toros de Madrid. En los alegroys d' aquells dinars, d' aquellas retretas, d' aquellas corridas, á algún desventurat se li acudí fer presidir *el espectáculo nacional* per la Reyna de cels y terra, y durant tres horas mortals sa dolsa imatge hagué de contemplar desde 'l palco de preferencia la brutal carniceria.

¡Y aixó en la católica Espanya!

¡Y aixó vejentho centenars d' oficials y dotzenas de generals del cos que l' aclamava per patrona!

Sort devegadas que Nostre Senyor no té memoria.

A tots nostres abonats y llegidors los hi desitjém felissas festas de Nadal.

Se troba entre nosaltres ab objecte de passar las presents festas en companyia de sa apreciabilíssima familia nostra compatricia, la inspirada poetisa donya Agnès Armengol de Badía.

Li desitjém felís estada y que sia per molts dias.

Las personas que vullguin possehir lo calendari catalá de paret, gran many, pera l' any 1893 poden dirigirse á la impremta d' aquest periódich.

D. Emili Vilanova, lo celèbrat narrador de las costums barceloninas, ha entregat á la empresa del Teatro Romea, una pessa en un acte titulada «Oriental ó los moros contrapuntats».

Lo dia 13 del corrent morí á Cannes lo felibre majoral y celebrat poeta provenzal Wiliam C. Bonaparte Wyse. Feya un mes que havia anat á sa estimada Provenza, y en ella, en la seva terra enamorada, ha entregat á Deu son esprit, deixant en gran dol á las lletras de Provenza. (A. C. S.)

Lo magistrat d' aquesta Audiencia D. Lleó Bonell, ha donat á la estampa 'l discurs que llegí en la sessió inaugural de la «Academia de Derecho» sobre 'l tema: «El derecho de ciudad ante el Código Civil y las legislaciones forales en sus relaciones con el régimen dotall y la comunidad de bienes familiares.»

S' ha encarregat interinament de la direcció d' orquesta del Teatro Principal, en sostitució del mestre don Eusebi Bosch, l' aplaudit mestre don Modest Ferrer, director de Eldorado de Barcelona.

S' ha publicat l' Almanach de *La Campana de Gracia*. Forma un volum de 24 planas, ilustrat ab grabats deguts á reputats artistes.

En fetxa 12 dels corrents lo Gremi de fabricants d' aquesta ciutat expedi lo següent telégrama:

«D. German Gamazo.—Madrid.—Aquest Gremi fabricants se felicita de sa entrada en lo Ministeri, considerant sa presencia en lo mateix, com garantia dels interessos de la producció espanyola y com prenda de consolidació de la política proteccionista.—President, Joan Sallarés y Plá.»

Deu vullga que aquestas felicitacions donguin los resultats que 's proposa lo Gremi de fabricants al redactarlos.

Avuy s'inaugurarà en la Associació de Catòlics la secció dramàtica posant en escena «Los Pastors en Betlhem».

Durant los dias de demà, cap d' any y Sant Reys se repetirà la mateixa funció.

Ab motiu de las festas de Madal, los aparadors de las pastilerías se troban ben assortidas de turrons y demás dolsos propis de la diada.

En aquest sentit crida l'atenció de la nova confitería del senyor Garriga, Rambla, al costat del Café Euterpe.

Ahir en lo tren correo regresaren de Madrit nostres distingits compatri-cis don Joseph Voltá y Vivé y don Joan Masagué.

En lo mateix tren arribá l' Excm. senyor don Víctor Balaguer.

Se trova malalta de gravetat la senyora donya María Comadrán, viuda de Turull, haventli sigut administrats los Sants Sagraments.

Fem vots pera lo prompte restabliment de la virtuosa malalta.

La Excm. Diputació provincial en la sessió celebrada dimars passat ha aprobat lo replanteig y pressupost de las obras de construcció del tros segons comprés entre San Esteve de Castellar y Sentmanat de la carretera de Sant Sadurní de Noya á Sentmanat. Dintre de poch se farà la subasta pera empendrer los travalls de dita carretera.

Un dels dias de la passada setmana lo celebrat novelista catalá don Joseph Pin y Soler doná lectura en los salons de la «Lliga de Catalunya» d' alguns fragments de una nova novela ab que dit eximi novelista honrará nostra gaya literatura.

La numerosa concurrencia aplaudí y felicitá entussiasmada al senyor Pin per son treball.

CONFITERIA Y PASTISSERIA

de

J. GARRIGA

En aquest establiment hi trobará 'l públich gran varietat de dolsos, turrons, fruytas de totas menas, conservas, licors, vins y champans de totas las millors y més acreditadas marcas.

Rambla.—J. GARRIGA.—Rambla

SECCIÓ DE ANUNCIS

LITOGRAFIA, IMPREMPTA Y GRABATS
DE
M. BROSSA

CARRER DE LAS VALLS, NÚMERO 23.—TELÉFONO NÚMERO 169.

ESPECIALITAT EN TRABALLS COMERCIALS

ESQUELAS MORTUORIAS

ACCIONS, OBLIGACIONS. CHÈQUES, TÍTOLS Y BILLETS

Memorandums, Paper de cartas, Facturas, Circulars, Preus corrents, Catàlechs, Tarifas, Prospectes, Marcas de fàbrica, Targetas de visita, de envió, de participació, de naixement y casament, Calendaris, Diplomas, Programas, Mostruaris, Billets pera concerts, etc., etc.

PLEGADORS DE CARTRÓ.

GRABATS SOBRE ACER, COUBE Y PEDRA

CALENDARI CATALÀ DE PARET
¡GRAN TAMANY!

Blok una pesseta.—De venta en la impremta de Lo CATALANISTA.

BIBLIOTECA ESCOLAR CATALANISTA

REGLAS MORALES Y DE BONA CRIANSA
PER J. PIN Y SOLER

AB APROBACIÓ DE L'AUTORITAT ECLESIÀSTICA

Pren: 6 rals.—De venta en l'Administració d'aquest periódich.

Litografia é Imprempta de M. Brossa, Las Valls, 23.—Teléfono, 169.—SABADELL